

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ЩОДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи наукової комунікації

ДНІПРОПЕТРОВСЬК

2015

Методичні вказівки щодо самостійної роботи з навчальної дисципліни «Основи наукової комунікації» за напрямом підготовки 6.020303 Філологія, спеціальністю «Переклад» " 25 " квітня 2015 р. – 17с.

Розробник: д. філол. н., доц., проф. Аллахвердян Т.М.

Подано методичні вказівки щодо самостійної роботи студента з курсу «Основи наукової комунікації», які містять перелік тем та основних питань, що повинні бути опрацьовані та засвоєні студентами на лекціях, практичних заняттях та самостійно, перелік допоміжної літератури для опрацювання матеріалу. Призначено для спеціалістів з напрямку підготовки 6.020303 «Філологія», зі спеціальності «Переклад».

Тематика лекцій (20 годин)

Лекція 1. Основи наукової комунікації як навчальна дисципліна.

- Предмет наукової комунікації.
- Способи (канали) та форми передачі (обміну) наукової інформації.
- Міжнародний контекст та обмін науковою інформацією.
- Переклад як акт двомовної комунікації.

Лекція 2. Науковий дискурс та його когнітивні аспекти.

- Форми теоретичного пізнання та їх методологічна роль: проблема, ідея, гіпотеза, концепція, модель, закон, теорія.
- Методи теоретичного пізнання: теоретичні конструкти, ідеалізація, формалізація, аксіоматизація, гіпотетико-дедуктивний метод, системний метод дослідження, моделювання, класифікація, аналіз та синтез.

Лекція 3. Науковий текст та науковий стиль мовлення.

- Документована і недокументована наукова інформація.
- Текст як джерело наукової інформації.
- Науковий стиль мовлення, його особливості та відмінності.
- Структура та основні елементи наукового (науково-технічного) тексту.
- Особливості наукової (науково-технічної) термінології та її перекладу.

Лекція 4. Наука як соціальний інститут.

- Забезпечення умов для наукової діяльності. Організація роботи кафедри, відділу, лабораторії.
- Система підготовки й атестації наукових кадрів. Система вищої освіти. Аспірантура. Докторантура. Науковий ступінь і нормативні вимоги до вченого. Система вчених рад. Вища атестаційна комісія: основні функції.
- Наука і авторське право
- Форми та види обміну інформацією у системі наукової комунікації.

Лекція 5. Загальнонаукові методологічні принципи.

- Вимоги до теорії, перевірка даних, максимальна спільність, простота, прогностичні можливості.
- Методологічні традиції і теорії: емпіризм, раціоналізм, конвенціоналізм, прагматизм, критичний раціоналізм, релятивізм, історизм.
- Система організації науково-пізнавальної діяльності.
- Організація та проведення наукового дослідження.
- Принципи обробки наукової інформації.

Лекція 6. Наукові комунікації та бібліометрична система.

- Сутність наукового пошуку, наукових комунікацій та бібліометричних зв'язків.
- Забезпечення документного підтвердження комунікацій у межах наукових галузей та між ними.
- Цитування, посилання, взаємне цитування і посилання, авторське співцитування, колективне авторство.
- Особливості складання літературного огляду наукової літератури.

Лекція 7. *Усні та письмові форми наукової комунікації. Засоби обміну інформацією.*

- Поняття, види та форми наукового дослідження.
- Різновиди, форми, схеми та структура філологічного дослідження.
- Виступ, доповідь, презентація, повідомлення як акт обміну науковою інформацією.
- Філологічні наукові видання.
- Види та жанри наукових публікацій.
- Стаття як форма передачі наукової інформації.
- Тези як різновид наукової публікації.
- Студентська наукова робота та її форми.

Лекція 8. *Лінгвістичні дослідження та мовні компетенції, їх значення у процесі наукової комунікації.*

- Наукова компетенція філологів.
- Лінгвокогнітивні підходи та їх значення у процесі наукового обміну.
- Методи лінгвістичного дослідження та філологічна компетенція.
- Переклад як аспект міжнаціональної культурної комунікації.
- Трансдисциплінарність - характерна риса сучасної наукової комунікації.

Лекція 9. *Міжнародні зв'язки та форми наукового контакту.*

- Міжнародні конференції (конгреси, форуми, семінари та ін.) та їх роль у процесі наукового обміну.
- Віртуальний науковий дискурс.
- Листування як форма наукової комунікації.
- Електронні бібліотеки та видання, їх значення о процесі обміну науковою інформацією.

Лекція 10. *Характеристика і структура кваліфікаційної роботи.*

- Студентська дипломна робота як результат теоретичного і практичного (експериментального) дослідження.
- Характеристика і структура дипломної роботи (проекту).
- Актуалізація проблеми й формулювання теми наукового дослідження. Сукупність наукового знання: збереження, обробка, використання.
- Пошук наукової інформації. Проблема інтерпретації даних. Джерела вторинної наукової інформації.
- Методи опрацювання інформації. Схеми та структура наукового аналізу.

- Вихідні ідеї та робочі гіпотези.
- Експериментальна база та обробка емпіричних даних.
- Створення концепції. Висновки.
- Презентація результатів дослідження: актуальність, мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження.
- Особливості складання списку наукової літератури.
- Специфіка оформлення дослідження.

Тематика практичних занять (10 годин)

Тема 1

Науковий текст як джерело інформації, його основні структурні елементи. Особливості наукового стилю мовлення та його перекладу. Адекватність перекладу наукового (науково-технічного) тексту

Контрольні питання та завдання

1. Що таке науковий статус комуніканта (адресанта), яка його роль у наукових зв'язках?
2. Поясніть, що таке документована та недокументована наукова інформація. Назвіть їх відмінності.
3. Дайте характеристику наукового тексту на відміну від публіцистичного.
4. У чому полягають особливості наукового стилю та наукової термінології?
5. Назвіть основні структурні елементи наукового тексту.
6. Що означає адекватність перекладу наукового тексту?
7. У чому полягають комунікативні особливості наукового тексту?

Тема 2

Бібліометричні зв'язки та принципи обробки наукової інформації. Огляд літератури за науковою темою

Контрольні питання та завдання

1. Що таке бібліометричні зв'язки та яке відношення вони мають до наукової комунікації?
2. Принципи наукової етики. Наукове дослідження та авторське право.
3. Назвіть основні структурні елементи наукової роботи.
4. Пошук наукових джерел, етапи пошуку та обробки наукового матеріалу.
5. Які вимоги висувають до складання списку наукових джерел?

6. Складіть список наукових джерел за темою кваліфікаційної роботи.

Тема 3

Види та жанри наукових досліджень, загальні риси та відмінності

Контрольні питання та завдання

1. З чого складаються мета та завдання лінгвістичного дослідження (дати відповідь за конкретним прикладом)?
2. Дайте характеристику статті як жанру наукової літератури.
3. Складіть професійне резюме, визначте його структуру та мету.
4. У чому особливості складання літературного огляду?
5. Чим відрізняється наукова доповідь від наукового повідомлення, їх мета, завдання, структура?
6. Тези як науковий жанр. Який порядок написання тез?
7. Листування як форма наукової комунікації.

Тема 4

Характеристика та загальний зміст дипломної роботи як наукового дослідження

Контрольні питання та завдання

1. Охарактеризуйте структуру і стиль наукового звіту.
2. Які функціональні особливості наукового дослідження має дипломна робота?
3. Перелічте основні методи лінгвістичного дослідження.
4. Назвіть відмінності прямої і опосередкованої наукової комунікації. До якого виду відноситься студентська кваліфікаційна робота?
5. У чому полягає результативність теоретичного і практичного (експериментального) дослідження?
6. Яка специфіка оформлення кваліфікаційної роботи?

Тема 5

Жанрова характеристика анотації. Специфіка наукового реферування

Контрольні питання та завдання

1. Назвіть основні принципи складання анотації.
2. Чим реферат відрізняється від анотації?
3. Поясніть, у чому специфіка наукового реферування.

4. Складіть анотацію наукової статті.
5. Підготуйте реферат кваліфікаційної роботи.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІНОЇ РОБОТИ

Формою виконання є написання роботи: "Огляд основних праць за темою кваліфікаційного дослідження". Обсяг – 0, 8 друкарської сторінки. Підготовка даного завдання включає аналіз методів написання кваліфікаційної роботи й аналіз використовуваних у дослідженні джерел.

Структура роботи:

- історія написання роботи: формулювання теми, проблеми, ідеї, етапи дослідження;
- теоретична і методологічна основа роботи;
- цілі і задачі роботи;
- результати роботи та їх самооцінка;
- обґрунтування ефективності і правомірності використання конкретних методів та методик;
- самооцінка кваліфікаційної роботи: що і чому ви зробили інакше, якби виконували цю роботу зараз.

Питання до екзамену

1. Особливості наукової комунікації. Її значення для розвитку науки.
2. Основні поняття наукової комунікації.
3. Документована і недокументована наукова інформація.
4. Способи (канали) та форми передачі (обміну) наукової інформації.
5. Характеристика та загальний зміст наукового дослідження.
6. Наукова інформація та принципи її обробки у кваліфікаційному дослідженні.
7. Особливості наукової термінології.
8. Класифікація академічної лексики.
9. Науковий стиль мовлення.
10. Основні категорії академічної граматики.
11. Науковий текст та його основні структурні елементи.
12. Жанри наукової комунікації.
13. Наукова мета та завдання.
14. Основні структурні елементи наукової роботи.
15. Жанрова характеристика анотації.
16. Стаття як науковий жанр.
17. Специфіка реферування наукового тексту.
18. Комунікативні особливості жанру наукової літератури.
19. Анотація і реферат, їх відмінності.
20. Професійне резюме, структура, мета.

21. Принципи наукової етики. Наукове дослідження та авторське право.
22. Особливості складання літературного огляду.
23. Схеми та структура наукового аналізу.
24. Наукова доповідь та наукове повідомлення, мета, завдання, відмінності.
25. Принципи складання анотації наукового тексту.
26. Тези як науковий жанр. Порядок написання тез.
27. Наукові комунікації та бібліометричні зв'язки.
28. Наукове дослідження і принципи авторського права.
29. Науковий статус комуніканта (адресанта), його роль у наукових зв'язках.
30. Структура і стиль наукового звіту.
31. Особливості стилю наукового дослідження.
32. Листування як засіб наукової комунікації.
33. Відмінності прямої і опосередкованої наукової комунікації.
34. Види і форми наукових публікацій.
35. Результати теоретичного і практичного (експериментального) досліджень, специфіка їх оформлення.
36. Характеристика і структура дипломної роботи (проекту).
37. Пряма наукова комунікація.
38. Методи лінгвістичного дослідження.
39. Особливості наукового листування.
40. Трансдисциплінарність як характерна риса сучасної наукової комунікації.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Алпатов В.М. История лингвистических учений. – М., 1998.
2. Балов Л.А. Поняття та класифікація науки. – К., 2008. – 242 с.
3. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень: Підручник. – К.: АБУ, 2002. – 480 с.
4. Бодуэн де Куртенэ И.А. Избранные труды по общему языкознанию, т. II. – М., 1963.
5. Добров Г. М. Наука о науке. / Отв. ред. Н. В. Новиков. 3-е издание доп. и перераб. – К.: Наук. думка. 1998. – 304 с.
6. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: Навч. посібник / О.В. Крушельницька. – К.: Кондор, 2003. – 192 с.
7. Лудченко А.А. и др. Основы научных исследований: Учебное пособие. / Лудченко А.А., Лудченко Я.А., Примаков Т.А.; Под ред. Лудченко А.А.. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2000. – 114 с.
8. Наукова періодика України та бібліометричні дослідження: [монографія] / Костенко Л.Й. та ін. – К., 2014. – 173 с.
9. Никифоров А. Л. Философия науки: история и методология. – М., 1998.
10. Осенко О.К. Наукова комунікація. – К., 2010. – 303 с.
11. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі: Навч. посібник / І.С. П'ятницька-Позднякова. – К., 2003. – 116 с.

12. Современная философия науки // Хрестоматия. – М. 1996.
13. Степин В.С. Теоретическое знание. – М., 2000.
14. Хроменко Г. О. Моделювання та формалізація. – Л., 2001. – 555 с.
15. Швырев В.С. Теоретическое и эмпирическое в научном познании. – М., 1978.
16. Шейко В.М., Кушнарченко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – 3-є вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2003. – 295 с.
17. Щерба Л.В. О трояком аспекте языковых явлений и об эксперименте в языкознании // Щерба Л.В. Языковая система и речевая деятельность. – Л., 1974.
18. Юдин В.Г. Методологический анализ как направление изучения науки. – М.: Наука. – 1985. – 261 с.
19. Якобсон Р. Лингвистика и ее отношение к другим наукам; О лингвистических аспектах перевода // Якобсон Р. Избранные работы. – М., 1985.

Додаткова література

1. Джеффри Р.К. Логика принятия решений. – М., 1972.
2. Довідник здобувача наукового ступеня: Зб. нормат. док. та інформ. матеріалів з питань атестації наук. кадрів вищої кваліфікації. / Упоряд. Ю.І. Цеков; Попереднє слово Р.В. Бойка. – К. : Ред. "Бюл. ВАК України", 1999. – 64 с.
3. Кандидатська дисертація: принципи, методи, техніка, технологія: Навчальний посібник для аспірантів. /Скл. С.С. Єрмаков. – Х.: XXIII, 1998. – 96 с.
4. Копанєва В. Бібліотека як центр збереження інформаційних ресурсів Інтернету: [монографія] / НАН України; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — К., 2009. — 198 с.: рис. — Бібліогр.: с. 181-197. — ISBN 978-966-02-5432-9.
5. Копанєва, В. Бібліотека в системі наукової електронної комунікації [Текст] / В. Копанєва // Бібліотечний вісник. — 2007. — № 5. — С. 3-9.
6. Кузин Ф.А. Магистерская диссертация: Методика написания, правила оформления и порядок защиты: Практическое пособие для студентов-магистрантов. – М.: Ось-85, 1997. – 304 с.
7. Луценко Г.В., Луценко Гр.В. Використання автоматизованих систем управління у навчальній та науковій діяльності. Вісник Черкаського національного університету. – 2010. – Вип. 189. Ч. 1. – С. 39– 45.
8. Луценко Гр.В., Луценко Г.В. Науково-дослідницька діяльність студентів у творчих колективах як методологічна основа підвищення якості підготовки фахівців / Вісник Черкаського національного університету. – 2010. – Вип. 181. Ч. 3. – С. 137– 140.

9. Матвеева Т.А. Формирование профессиональной компетентности студента вуза в условиях информатизации образования: методология, теория, практика / М.: ВЛАДОС. – 2007. – 344 с.
10. Основы научных исследований. Учебник для технических вузов / Под ред. Кружова В.И., Попова В.В. – М.: Высшая школа, 1989. – 400 с.
11. Переліки та форми документів, які використовуються при атестації наукових та науково-педагогічних працівників // Бюл. ВАК України. – 2000. – № 2. – 48 с.
12. Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 28 червня 1997 р. 646 // Бюл. ВАК України. – 1997. – № 3. – С. 3 –14.
13. Поппер К. Логика и рост научного знания. – М., 1983.
14. Шемаєва Г. В. Електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій : монографія / Г. В. Шемаєва ; Харк. держ. акад. культури. – Х. : ХДАК, 2008. – 289 с.
15. Шемаєва Г.В. Бібліотека в системі наукової комунікації: коеволюційні процеси розвитку : дис . д-ра наук, 2009.